

Studiul de caz privind evoluția și transformările socio-culturale și istorice ale localității Turceni

I. Așezarea geografică – caracterizare generală:

Din punct de vedere geografic, localitatea Turceni este situată în partea de sud-vest a României făcând parte din județul Gorj. Este amplasată la sud de Municipiul Târgu-Jiu – reședința județului, la o distanță de 55 km pe drumul județean 673A pe partea dreaptă râului Jiu, la o altitudine ce diferă între 121 m și 324 m față de nivelul mării.

Teritoriul localității Turceni se întinde în cea mai mare parte pe interfluviul Jiului și al Jițului.

Situată la punctul de convergență a drumurilor județene ce leagă localitățile Târgu-Jiu județul Gorj, Filiași județul Dolj, Strehaia județul Mehedinți, Turceni a devenit în special începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până astăzi un important centru al vieții economice, agricole și comerciale din cursul inferior al Jițului.

Dezvoltându-se în condiții de depărtare destul de mare de zonele urbane, din această localitate, plecau în diverse colțuri ale țării și chiar în alte țări importante cantități de lemn de stejar și fag, grâu, porumb, vinuri, animale etc, în special de pe proprietățile marilor moșieri Dinu Stolojanu, Neicu Calotescu, Costică Păunescu dar și din gospodăriile țărănești mijlocii și mici. Transportul se făcea cu carul tras de boi vara sau cu sania iarna, când se obișnuia plecatul în convoi “cu chirie” spre gara Filiași situată la 20 km de Turceni sau spre târgurile săptămânale din Turceni, Țânțăreni, Strehaia și Peșteana, precum și spre frumosul târg anual care se organizează în satul Gârbov în zilele de 6, 7 și 8 septembrie.

Din punct de vedere al rețelei hidrografice, localitatea este udată de apele Jiului și Jițului ape cu scurgeri neîntrerupte, jucând un rol important în viața și activitatea oamenilor de-a lungul timpului.

Alimentarea cu apă a populației s-a făcut mai întâi din izvoare cu scurgere naturală apoi a fost amenajate știubeie și fântâni, iar din anul 1975 în centrul localității s-a amenajat o rețea de aducțiune și distribuție a apei pe o lungime de 11,3 km la care sunt racordați 1400 apartamente, 45 gospodării ale populației și 31 agenți economici.

Vegetația și fauna proprie etajului forestier cu păduri de stejar și fag pure sau în amestec, intercalate cu întinse suprafețe agricole și pășuni au permis oamenilor încă din timpuri imemorabile să valorifice lemnul, să practice agricultura și să dezvolte creșterea animalelor.

Ca vecini, localitatea Turceni se învecinează la est cu comuna Plopșoru hotarul fiind format de Râul Jiu, în partea de nord se învecinează cu comuna Brănești hotar fiind tot Jiul, limita vestică urmărește o linie convențională care traversează pădurea Strâmba, Dealul Mare ce o desparte de comuna Negomir și Borăscu, la apus se învecinează cu comuna Urdari despărțită tot printr-un hotar convențional, la sud este despărțită tot printr-un hotar convențional de comuna Ionești cea mai sudică localitate a județului Gorj, la sud-vest tot printr-un hotar convențional se învecinează cu comuna Grozăști din Județul Mehedinți.

Astăzi, localitatea Turceni se compune din următoarele sate: ¹ Turceni, Jițul, Murgești, Valea Viei, Gârbov și Strâmba.

Legătura între localitatea de reședință Turceni și satele componente se face prin drumul județean 673A și drumul județean 674.

Satele au formă lineară dar au și multe ulițe.

Trăsătura caracteristică a satelor localității Turceni o constituie așezarea și dezvoltarea acestora de-a lungul văilor formate de albiile Jiului și Jițului. Transformări esențiale în viața satelor localității noastre ca și acela din Principatele Române s-au produs în urma legilor date de dormitorul Alexandru Ioan Cuza prin care satele au fost scoase “la șosea” .

Denumirea satelor componente localității s-a păstrat de-a lungul anilor fără a suferi schimbări esențiale față de primele atestări documentare.

¹ 1 Arhivele primăriei Turceni, proces verbal nr. 50/1968.

În ceea ce privește apartenența administrativă, trebuie remarcat faptul că, în timp ce s-au schimbat mereu unele sate care compun acum localitatea Turceni unele din aceste sate fiind chiar ele centre de comună² așa cum este cazul cu satele Strâmba Jiu, Gârbov, Murgești care polarizau în jurul lor alte sate sau foste comune așa cum este cazul și cu satele Stolojani, Turcenii de Jos, Turcenii de Sus care astăzi formează un singur sat Turceni care este și reședința localității.

Trebuie scos totul în evidență faptul că toate aceste comune fiind limitrofe au păstrat întotdeauna un permanent schimb economic și cultural, schimb ce a apropiat în permanență oamenii dând posibilitatea ca la reforma administrativă din anul 1968 să se creeze această puternică localitate administrativă care este localitatea Turceni³ cu o suprafață de 7876 ha și o populație de 8483 locuitori.

Pe teritoriul localității Turceni la confluența Jiului cu Jiu la dreapta drumului ce leagă localitatea Turceni de comuna Brănești a fost amplasată în anul 1971 Termocentrala Turceni ce urma să aibă o putere instalată de 2400MW cu termen de¹ dare în folosință în anul 1985 ocupând o suprafață de 485ha din suprafața arabilă a comunei⁴.

Din albia Jițului și a Jiului îndeosebi se extrage prin balastiere amenajate nisipul și balastul folosite pentru construcție în cadrul termocentralei, construcții de locuințe, construcții social-culturale, balastări de drumuri etc.

Din punct de vedere seismic teritoriul localității se încadrează în zona cu intensitate macro-seismică⁵

Teritoriul localității fiind situat în partea de sud vest a țării noastre, se încadrează în zona climatului sud vestic specifică unităților deluroase.

Tipul de climă caracteristică pentru această zonă este ”climă de deal continentală” cu iernii relativ blânde și veri răcoroase și secetoase, cu precipitații suficiente dar neuniforme.⁶

2 Marele Dicționar geografic al României de G.I. Lahovari pag.16

3 Arhivele primăriei Turceni proces verbal nr. 50/1968

4. Proiectul de sistematizare al localității Turceni.

⁵ Proiectul de sistematizare al localității Turceni.

⁶ T Morariu, I. Rădulescu, M. Iancu și alții “Noua geografie a patriei” Editura Științifică București 1964, pag. 66

Speciile de animale și păsări ce cresc în această zonă sunt caracteristice pădurilor de foioase, regiunilor de stepă și luncă.

II. Viața economico socială a localității Turceni redată după documente vechi scrise și materiale precum și mărturii ale oamenilor.

Dovezi care să ateste existența omului în această zonă, încă din cele mai vechi timpuri, sunt descoperirea întâmplătoare sau prin cercetări organizate a unor unelte, arme sau vase folosite de aceștia.

O parte din aceste obiecte se găsesc expuse la Muzeul Județean Gorj.

Întreg materialul descoperit aparține culturii “Glina”⁷.

De asemenea, pe raza localității, se mai găsesc încă obiecte făcute de locuitori cu mulți ani în urmă cum sunt, lăncile, cosoarele și altele care pot fi atribuite din punct de vedere istoric epocii feudale.

Aceste vestigii ale trecutului dovedesc că meleagurile localității Turceni și în special văile Jiului și Jițului au fost în permanență locuite, oferind condiții bune de viață.

Din cele mai vechi timpuri, vatra satelor ce azi alcătuiesc localitatea Turceni era acoperită în bună parte cu păduri mari de stejar și fag care din loc în loc erau întrerupte de poieni care, probabil, prin defișări sau incendieri au dus la mărirea suprafețelor de teren necesare culturii plantelor. În aceste goluri de pădure și în special pe lângă râul Jiu și pârâul Jiț au fost construite primele așezări omenești formând satele de mai târziu.

Primele documente scrise care pomenesc de existența acestor locuri, datează din anul 1499, când Radu Vladu confirmă lui Vâlcu cu frații stăpânire la Gura Jițului din Câmpul Turcilor de moștenire.(Anexa1)

Din acest document se desprinde concluzia că la această dată localitatea nu luase încă denumirea de Turceni, iar stăpâni pe aceste locuri erau 3 familii boierești:

⁷ Materialele descoperite au fost interpretate de arheologul Gheorghe Pietre de la Muzeul Județean Gorj²

Vâlcu cu frații și fiii lor, Stănilă cu frații și fiii lor și Mânea cu fratele său Stoian și fiii lor.

Date mult mai precise despre localitatea Turceni aflăm dintr-un document datat 1529 (7037) aprilie 14, Piatra prin care Pârvu, Ban al Craiovei dăruiește Mănăstirii Tismana satul Turceni.

Pentru frumusețea limbii și a stilului acestui document îl redăm în întregime:
“În numele Tatălui și al Fiului și a Sfântului Duh...

Eu dar, robul stăpânului domnului Dumnezeu și Mântuitorul nostru Isus Hristos, Pârvu Ban al Craiovei, care am fost împreună într-această lume cu voi toți până în vremea aceasta iar astăzi m-a despărțit Dumnezei și m-a iubit din mijlocul vostru și m-ă desparte de această lume a vieții deșarte și de voi .

De aceea, frații mei, rudele și alții, spre știința voastră și a tuturor celor care rămâneți, să fie, că din ce mi-a fost agonisită de sate eu am rupt și am dat Sfintei Mănăstiri Arhimandriei Tismana satul Turceni toți, ca să fie hrană și întărire iar mie de veșnică pomenire.

De aceea, fraților mei și voi toți știți că aceste sate îmi sunt drepte și dedeine. De aceea fără supărare le-am lăsat Sfintei Mănăstiri.

Iar de se va împotrivi cineva dintre frați sau dintre rudenii sau alții de alt neam ce vor încerca să strice sau să ia, pe acela, Domnul Dumnezeu să-l nimicească și să-l calce și să aibă pare de Iuda și cu de trei ori Blestematul Arie, și cu alți iudei, care au strigat asupra domnului Dumnezeu nostru, sângele lui asupra lor și asupra copiilor lor și să fie blestemat de 318 părinți care sunt în Nicheea

Iată și martori punem: Barbu Detcu vistier și Hamza vistier și Dumitru pârcălab și Jitian stolnic și Vâlsan vistier și Șerban stolnic și Giurea paharnic și Prodan medelnicer și Peea portar și Pătru sulger, ca să fie neatins.

Am scris, Radu Grămătic, luna aprilie 14 zile.

În această zi a fost moartea lui în anul 7037 (1529) la Piatra”⁸

⁸ Documente privind Istoria României . veacul al XVI-lea B. Țara Românească vol. II, pag. 60

Observăm din acest document că Turceni este denumit chiar sat și avem tot motivul să credem că era un sat bine populat și dezvoltat de vreme ce ajunsese să fie stăpânit chiar de banul Craiovei și care la moarte lasă stăpânire Mănăstirii Tismana ca să fie de “de hrană și întărire” ceea ce înseamnă că satul avea multe bogății și brațe de muncă pe care Mănăstirea Tismana le-a stăpânit o perioadă foarte lungă de timp, că așa au stat lucrurile ne-o dovedește și faptul că și astăzi cele mai mănoase tarlale de muncă poartă denumirea de “Tismana”.

La 16 noiembrie 1530 Vlad Vodă confirmă Mănăstirii Tismana stăpânire peste satul Turceni dăruit de Pârvu Ban al Craiovei (Anexa2.)

În Târgoviște la 9 septembrie 1569 (7078) domnitorul Alexandru Vodă confirmă lui Dan și alți boierii cu fii lor stăpânire peste Turceni partea de jos (Anexa3)

Acest document este important prin faptul că moșia din Turceni se împarte în două părți: partea de sus pe care o stăpânea familiile boierești Maniu și Simul și partea de jos pe care o stăpâneau familiile boierești ale lui Dan, de atunci probabil că s-au numit și cele două sate Turcenii de Sus și Turcenii de Jos.

Între familiile boierești încep certuri asupra stăpânirii de moșii în Turceni, certuri care de multe ori ajung să se soluționeze prin judecată în fața domnitorului unde se aduceau câte 6, 12, sau 24 boieri pentru a jura de partea cui este dreptatea.

Confirmări de stăpâniri de moșii la Turceni continuă în tot secolul XVI și XVII.

În secolul al XVII-lea familiile boierești din Turceni se întăresc ajungând să ocupe și diferite dregătorii. Ei sunt tot mai mult implicați în treburile țării sunt chemați de domnitor pentru judecarea anumitor pricini între alte familii boierești.

Într-un document datat 28 mai 1613 (7121), Radu Vodă Mihnea confirmă așezământul făcut între Stan Șchiopu și nepotul său Vlad al Anei precum și cumpărăturile acestuia din urmă. Pentru stabilirea “celor drepte a trimes oameni buni înaintea domniei mele, anume Vlaicu Jitianu din Brănești și Stan din Colțești și Radu din Turceni”⁹.

⁹ Al. Ștefulescu, Documente Slavo Române referitoare la Gorj, pag.349

Numele acestui boieri mai apare pe un alt act datat 1619(7128) decembrie 4 prin care Hamza și jupâneasa sa Velicu din Bașcov, vând părintelui Grigore de la Jâtianu “o țigancă, anume Stanca fata Troacăi drept 1800 aspi gata și un bou”¹⁰

“Vânzarea s-a făcut cu știrea a mai mulți boieri printre care și Radu Logofăt den Turceni”

Din acest document mai aflăm și modul cum se făcea vânzarea țiganilor în schimbul unei sume de bani sau cu bani și animale. Vânzarea se făcea cu știrea a mai multor boieri megieși. Faptul că vânzarea țiganilor trebuia făcută cu știrea megieșilor ne indică existența dreptului de preemțiune al acestora la cumpărarea de țigani ; așa cum acest drept exista și în materia cumpărării de bunuri mobile.

În secolul al XVII-lea o serie de alte familii boierești precum și Mânăstirea Tismana primesc din partea administratorilor confirmări pentru stăpâniri de moși la Turceni. Astfel la 30 iulie 1634 (7142) Matei Vodă confirmă Mânăstiri Tismana stăpânire peste tot satul Turceni cu toți vecinii morile și viile : “pentru ca să-i fie Sfintei Mânăstiri satul anume Turceni din județul Gorj, tot satul și toți vecinii și cu morile și cu viile și cu toate hotarele din hotar până în hotar pe bătrânel hotare și semne pentru ca acest zis sat Turceni a fost adăugat și dat drept miluire de răposatul Pârveu Banul la această mânăstire când a fost la moartea lui”¹¹.

Documentul este important și prin faptul că din ele aflăm despre dependența țăranilor de moșia pe care se aveau și trecerea lor la noul proprietar odată cu moșia respectivă.

De-a lungul existenței ale, teritoriul actualei localități Turceni a cunoscut mai multe împărțiri administrative. Primul document care face referiri la limitele fostului sat Turceni datează din data de 18 iulie 1571 și aparține lui Alexandru Voievod.¹² Un alt document care se referă la împărțirea administrativă a actualei localități Turceni datează din anul 1848¹³ conform căreia localitatea este împărțită în mai multe unități administrative : Turceni de Sus, Turceni de Jos, Gârbov, Murgești și Strâmba. O altă împărțire administrativă apare în anul 1871, alta în anul 1900.

¹⁰ D.I. R. veacul al VI-lea B Țara Românească vol 5 pag 440

¹¹ Al. Ștefulescu Opere citate pag 465

¹² D.I.R. veacul al XVI-lea B, Țara Românească col2, 1526, 1550 pag30

¹³ Arhivele statului filiala Gorj, Fond Școala Primară de băieți Târgu Jiu dosar 13 fila 6

În anul 1923¹⁴ asistăm la o nouă împărțire administrativă a teritoriului localității Turceni, la această dată existau următoarele unități administrative:

Comuna Turcenii de Sus cu o populație de 1262 locuitori având în alcătuirea sa pe lângă satul Turcenii de Sus sat de reședință și satele Stolojani și Jilțu, comuna Turcenii de Jos cu o populație de 1249 locuitori având în componența sa satele Turceni de Jos și Iliiești, comuna Gârbov fiind alcătuită din satele Gârbov, Murgești și Valea Viei. La această dată observăm deci că Stolojani își pierd statutul de comună devenind sat al Comunei Turcenii de Sus, iar în componența acestei comune apare un nou sat Jilțu, de asemenea Murgești se transformă din comună în sat component al Comunei Gârbov, Strâmba devine sat al Comunei Urdarii de Jos.

De remarcat că la această dată Turceni era plasă și avea reședința la Turcenii de Sus.

În anul 1968 se face o nouă împărțire administrativă dând localității înfățișarea de astăzi, de la această dată și până în prezent localitatea este împărțită în următoarele sate : Turceni, Jilțu, Murgești, Gârbov, Valea Viei și Strâmba.

Conform registrelor de stare civilă din arhiva primăriei și tradiției ulițele satelor poartă diferite denumiri precum : Submaidane, Bunaia, Miutești, Jieni etc. Ulițele și-au luat denumirea fie de la denumirea unor locuri spre care merg ele fie de la numele unor cetățeni care au locuit pe aceste ulițe, de obicei acelor care stăteau la începutul sau la sfârșitul uliței.

Comuna era condusă de un primar, care era ales de obște, alegeri care se făceau în primele începuturi fără prea multe formalități și fără ca obștea satului să fie împărțită în tabere politice adverse. Cu timpul însă alegerea primarului era în funcție de rezultatele alegerilor pe țară și nici de cum de interesele locale ale comunei. Partidul reușit în alegeri își instala și omul său în fruntea treburilor comunei. Alegerile erau doar o formalitate.

Lucrările de birou ale primăriei le executa un secretar – scriitor numit logofăt, iar în anii mai apropiați de noi de un notar care încasa și veniturile comunei. În

¹⁴ Arhivele statului Târgu Jiu . Anualul "Socec" al României mari vol2, pag 526

lucrările pe teren conducerea primăriei era ajutată de consilieri care erau persoane alese ale unor porțiuni din comună.

Ca instituție aparte s-a creat ulterior Percepția Fiscală condusă de un perceptor sau pârcălab care avea ca sarcina de a strânge dările către stat.

Paza se făcea de către așa zise “străji” pe căprării (porțiuni de sat) iar în câmp pentru paza holdelor erau aleși “guarzi câmpeni” care erau sezonieri atunci când holdele trebuia să fie păzite.

După 23 August 1944, când la conducerea țării s-a aflat Partidul Comunist Român conducerea comunei s-a făcut de către comitetul comunal de partid și biroul său. Sub conducerea comitetului de partid își desfășura activitatea Consiliul Popular Comunal alcătuit din 21 deputați aleși în cele 21 circumscripții al comunei și Biroul Executiv Popular alcătuit din 9 membrii în fruntea căruia se afla un președinte (primarul).

Consiliul Popular Comunal își desfășura activitatea în sesiuni ordinare care aveau loc o dată la 2 luni sau în sesiuni extraordinare.

Biroul executiv rezolva treburile curente ale administrației de stat la nivelul comunei și ținea ședințe o dată pe lună sau de câte ori era nevoie.

La nivelul consiliului Popular Comunal își desfășura activitatea 3 comisii permanente : comisia permanentă economico-gospodărească , construcții și sistematizare, comisia permanentă de învățământ, sănătate și social-culturală, comisia permanentă de agricultură silvicultură și cooperatie.

De asemenea pe lângă biroul executiv în vederea soluționării problemelor complexe ce stăteau în fața comunei au mai funcționat : comitetul de sprijin al autorității tutelare și asistenței sociale, comisia tehnică de prevenirea și stingerea incendiilor, colectivul de popularizare a hotărârilor de partid și legilor statului, comisia de sistematizare, sfatul familiei, comisia de judecată și diferite comandamente create după necesități ivite în special în campaniile agricole sau când aveau loc anumite dezastre naturale.

III. Populația, ocupații, mod de viață, port, tradiții și obiceiuri

Pe teritoriul localității Turceni trăiește o populație omogenă de români cu trăsăturile caracteristice locuitorilor de deal și evidente trăsături dacice manifestate în dârzenie, vrednicie, obiceiuri și port. Harnici, tenaci și în general bine dezvoltați fizic, veseli la bucuri și resemnați la necazuri, ei reprezintă prin structura și caracterul lor o armonioasă îmbinare a contopirii elementului autohton dacic cu soldații și românii rămași în Dacia după retragerea aureliană.

În deosebi obiceiurile, dârzenile, cinstea, ospitalitatea, statornicia în hotărâri lupta pentru o viață mai bună și demnă, inteligența vie și productiv valorificată, portul, etc sunt preluate prin moștenire și amplificate prin timp de la strămoșii noștri, liantul tuturor acestor fiind limba care s-a păstrat tot timpul nealterată, limpede și curată ca apa izvoarelor și care este din cele mai apropiate graiuri față de limba literară.

Urmărind în timp evoluția populației acestei localități, vom constata că de-a lungul timpului numărul populației s-a păstrat în general constant, neexistând deplasări mari de mase de oameni nici în ceea ce privește plecările nici în ceea ce privește sosirile în comună. Creșterea numerică a populației s-a datorat în tot timpul aceasta pe sporul natural al populației.

Modificări mai importante în numărul populației se produc în special între anii 1914-1918 și 1941-1945 perioade ce corespund anilor de desfășurare a celor două confrăcări mondiale când dispar o serie de bărbați pe câmpul de luptă.

De asemenea după anul 1900, când relațiile de producție capitaliste pătrund și în agricultură și în special după anul 1916, când datorită condițiilor de trai tot mai grele, mulți țărani care în speranța că vor găsi un trai mai bun părăsesc localitatea îndreptându-se spre București, Reșița și alte localități în căutare de lucru ; unii dintre ei reușind să găsească un loc de muncă alții fiind întâlniți ca servitorii pe la diferite familii boierești din București sau alte localități al țării.

Cu toate aceste plecări populația sa refăcut din nou din nesecatul izvor al vitalității poporului nostru în a cărei conștiință este și faptul că fiecare trebuie să-și zămislească urmași care să poarte în istorie numele acesta sfânt de român.

Din analiza documentelor emise de cancelariile domnești, din documentele arhivei statului Filiala de la Târgu Jiu, din denumirea unor locuri cum sunt :Dealul Viilor, Vărzării, Cânepiște, Stuparu, etc. din tradițiile transmise din tată în fiu se pot stabili cu precizie ocupațiile din trecut ale locuitorilor trăitori pe aceste meleaguri.

Datorită configurației terenului, climei blânde și abundenței apei locuitorii au putut practica agricultura din cele mai vechi timpuri.

Se cultivau cereale în special porumbul, orzul, secara mai târziu și grâul, vița de vie, inul și cânepa iar în zonele cu abundență în apă cultivau legume, pe dealuri erau livezi întinse de pomi fructiferi și în special ; prunul, mărul, cireșul și altele. Se pare că altădată suprafețele cultivate cu vii și pomi erau destul de întinse și cu producții destul de mari de vreme ce și astăzi se povestește din bătrâni că pe deal erau pivnițe cu butii foarte mari pline cu țuică și vin ce stăteau în permanență deschise fără să se facă vreo stricăciune. De asemenea acest lucru ne-o dovedește și numărul mare de cosoarele de origine dacică cu care se executau unele lucrări în vii și pomi și care se mai găsesc la cetățeni unii chiar mai folosindu-se și astăzi alții păstrându-le ca amintire.

Pe dealurile mai puțin practicabile pentru culturi s-a practicat pe o scara largă din cele mai vechi timpuri creșterea cornutelor a oilor și caprelor.

Așa cum am arătat mai sus în viața localității după anul 1900 își fac apariția relațiile capitaliste. Ocupația de bază a locuitorilor rămâne tot agricultura și creșterea animalelor dar pe lângă acestea începe și exploatarea pădurilor la care sunt chemați să lucreze foarte mulți țărani. De asemenea încep să-și facă apariția și o serie de meseriași cum sunt croitori, cizmari, fierari, tâmplari, rotari, etc.

Trebuie scos în mod deosebit în evidență că în toată această perioadă a existat “o puternică industrie” casnică unde se prelucrau lâna, părul de capră, pielile de animale, fuiorul de cânepă și in care se cultivau pe suprafețe foarte mari iar mai târziu firul de borangic.

La aceste materiale de bază s-au adăugat mai târziu și în special începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea bumbacul, aniciul, beteala, fluturașii, mărgelele

de toate culorile din care se confecționau costume deosebit de frumoase care au dăinuit până astăzi.

Majoritatea lucrărilor se făceau în fiecare gospodărie, dar unele lucrări cum era torsul se făcea în “clăci “ unde se adunau 15-20 de femei în special seara la lumina lămpilor ceea ce era și un bun prilej pentru depănatul poveștilor, amintirilor, și chiar a unor manifestări de artă populară, cântece , basme, proverbe, ghicitori etc.

În ceea ce privește portul trebuie să remarcăm faptul că forma și structura costumului au evaluat de-a lungul timpului în funcție de transformările petrecute în relațiile de producției, de modificările din domeniul ocupațiilor, de nivelul tehnicii, modul de folosire a bazei materiale, de procesul adaptării omului la noile condiții etc. evoluția portului reflectă însă și transformările petrecute în economia localității indicând legătura între factorii economici și cei de cultură.

Costumul tradițional la femei se caracterizează prin cârpă de in sau bumbac pe cap, cămașă lungă până la glezne și două catrințe sau zăvergi. Bărbații aveau costumul compus din căciulă, cioareci, cămașă din pânză de in sau cânepă și șubă din dimie albă.

Către sfârșitul secolului al XIX-lea și până în ajunul secolului al XX-lea s-a purtat costumul schilăresc, după cel de-al doilea război mondial s-a purtat din ce în ce mai puțin și în special de oameni bătrâni la sărbători.

Cei mai mulți bărbați în timpul verii purtau pe cap pălărie făcută de ei din paie de grâu sau cumpărate de la târg. Pe corp purtau cămașă și izmene lucrate din in, cânepă și mai târziu bumbac, cusute cu mâna și împodobite cu diferite motive alb-negru și mai târziu alb-roșu. În picioare purtau opinci făcute din pielea porcului sau pentru zile de sărbători opinci cumpărate. Opincile erau legate cu nojițe confecționate din fibre de in sau cânepă sau din piele. Se încingeau cu chimir, brăcir sau brâu.

Fetele în timpul verii purtau pe cap cârpe scurte numite tulpan, de obicei de culoare albă, iar mai târziu baticuri cumpărate din târg. Fetele se mai purtau și cu capul descoperit, cu părul împletit într-o coadă ce atârna pe spate fiind o podoabă și o mândrie pentru fete.

Odată măritate schimbau tulpanul cu cârpa lungă, care după ce învelea capul atârna pe spate cu ambele capete până către pământ ; un colț al cârpei îl prindeau în brâul care era foarte frumos lucrat sau erau încinse cu brăciri de asemenea foarte frumos lucrate. Femeile nu umblau cu capul descoperit în fața bărbaților.

Iarna, atât bărbații cât și femeile, purtau îmbrăcăminte din material mai gros ca să țină de cald. Bărbații purtau o haină din dimie, lungă până sub genunchi numită baibarac.

Casele, în majoritatea lor, aveau două camere, una pentru dormit unde se afla un pat mai rar două din scânduri prinse cu țărushi de lemn bătuți în pământ, iar la capul patului era lada cu haine. A doua cameră era pentru gătit, amenajată cu o vatră din cărămidă unde se făcea focul iar fumul își lua drumul spre horn (un coș larg). Pe horn era corlata pe care se păstrau ustensilele necesare aprinderii focului, vase și alte lucruri casnice, această cameră ținea loc și de cămară aicea găsindu-se putina cu varză, hârdăul cu murături și altele.

Între camera de dormit și vatră era o ușă masivă din lemn fără fereastră.

În peretele care despărțea cele două camere era o mică fereastră unde se puneau lampa astfel încât să poată lumina cele două camere.

Iluminatul se făcea cu opaițul, cu feștila și apoi cu lampa.

Alimentația era foarte săracă nefiind o preocupare deosebită pentru pregătirea hranei.

Se consumau foarte mult fasolea, cartoful și varza. Primăvara și vara se consumau verdețuri precum: urzica, ștevia, dragaveiul etc. Alimentul de bază era mămăliga și turta. La sărbători se consuma pâinea făcută în gospodărie.

Pe teritoriul localității noastre s-au transmis din generație în generație o paletă variată de obiceiuri legate în special de anul nou, crăciun, bobotează, obiceiuri legate de muncile agricole, legate de momente importante din viața omului precum nașterea, botezul, nunta, înmormântarea etc.

Cu ocazia anului nou, cele mai frecvente obiceiuri sunt plugușorul, sorcova, capra și în vremuri mai îndepărtate buhaiul.

În ajunul crăciunului respectiv în dimineața zilei de 24 decembrie copii, băieți și fete, altădată oameni de toate vârstele mergeau cu colindatul din casă în casă . Fiecare gospodar ieșea la poartă și împărțea colindătorilor niște colaci special făcuți numiți colindeți.

În seara zilei de 24 decembrie și în următoarele seri copiii merg cu steaua.

Cu steaua merg câte 4 copii, care cântau doi câte doi anumite colinde legate de nașterea lui Hristos. Un alt obicei foarte îndrăgit este vicleimul sau vicleiul practicat de obicei de oameni în vârstă și care pe lângă drama religioasă legată de nașterea lui Hristos ce se prezintă în prima parte, în partea a doua urmează o mică pantonimă cu elemente laice care cuprinde aspecte uneori satirice din viața și activitatea comunității.

Urarea plugușorului se practică în dimineața zilei de 1 ianuarie începând în jurul orei 5 până după amiaza, se face de către tineri, numai băieți, în vârstă de 7, 8 ani până la 15-18 ani. De obicei un plugușor este alcătuit dintr-un echipaj de 4 până la 6 tineri, care poartă un plug făcut din lemn frumos împodobit cu hârtie de diferite culori. Doi dintre tineri trag acest plugușor, un altul pocnește dint-un bici confecționat din fibre de cânepă, un altul imită semănatul, unul ține plugul de coarne, acesta are rolul cel mai important deoarece de obicei el rostește și urarea. Anumite versuri sunt repetate în cor de tot grupul. Urarea se face în curtea fiecărui gospodar care dorește aceasta, iar grupul este răsplătit cu bani, colaci, fructe etc. Urarea este declamată prin versuri de obicei scurte dar cu poeme uneori destul de lungi, cu un conținut în care se succed muncile agricole de la arat și semănat până la secerat, recoltat și chiar până la împletirea colacilor. Se urează în versuri pline de voieșie fiecărui gospodar: fertilitate, abundență, îmbelșugare etc.

Urarea cu sorcova se face tot în dimineața zilei de 1 ianuarie cam la aceleași ore ca și plugușorul, se face de copii, băieți și fetițe în vârstă de 4, 5 ani până la 7-8 ani. De obicei copii merg în grup dar fiecare își spune urarea sa, ținând în mână sorcova cu care atinge prin bătați ușoare corpul celui căruia îi adresează urarea. Sorcova nu este altceva decât o nuia de 30-40 cm lungime încovoată în mod egal de care sunt prinse anumite flori făcute din hârtie colorată. De obicei copii merg cu

sorcova să ureze la bunici sau rude apropiate. Urătorii sunt răsplătiți cu bani, bomboane etc.

Capra, este un obicei din ce în ce mai puțin răspândit în cadrul comunei noastre, se practică tot în dimineața zilei de 1 ianuarie. Jocul caprei are un caracter de petrecere fără un conținut precis. Cu capra merg 2, 3 copii, numai băieți în vârstă de 13-16 ani. Capra este un obiect din lemn ce înfățișează figura unei capre completat cu o cuvertură sau pătură sub care stă adăpostit cel care execută jocul caprei, pe pătură sunt panglici de hârtie colorată sau alte obiecte colorate.

Printre obiceiurile muncii agricole de vară se mai păstrează și astăzi – paparuda – care se practică în anii secetoși în special primăvara și vara când nu cad ploi timp îndelungat. Un copil îmbrăcat cu ierburi în special boji, este urmat de mai mulți copii care cântă invocând forțele naturii, ploaia atât de mult așteptată pentru rodirea câmpului. În timp ce alaiul de copii merge pe drum și cântă oamenii ies și pun apă pe paparudă în speranța că în felul acesta vor cădea ploi.

Tot legat de muncile agricole erau și anumite practici pentru precizarea timpului, printre care s-a păstrat până astăzi “pusul cepelor” care se practică în ziua de anul nou când se taie o ceapă pe din două și se scot foile formând un număr de 12 cupe. În fiecare cupă se pune o cantitate egală de sare. După cantitatea de apă ce există în fiecare cupă se vede care luni sunt secetoase și care ploioase. Bogăția anului fiind direct proporțională cu cantitatea de apă ce se strânge în aceste cupe.

Alt obicei care se mai practică și astăzi pe scară redusă este “strigarea peste sat” care are loc în seara zilei când se lasă postul de paști când grupuri de tineri, băieți și fete urcă pe un deal și strigă anumite cuvinte critice la adresa felelor și băieților leneși care au rămas nemăritate sau neînșurați.

IV. Comuna Turceni în contextul marilor confruntări politico-sociale

Documentele emise de diferiți domnitori de-a lungul timpului, începând cu anul 1499, când avem primul document scris, documente pe care le-am citat în capitolele anterioare, relatează dependența țăranilor de moșia pe care se aflau și

trecerea acestora la noul proprietar feudal odată cu vânzarea moșiei sau prin lăsarea acesteia ca moștenire urmașilor sau anumitor mânăstiri cum a fost cazul cu Mânăstirea Tismana.

Din analiza documentelor judiciare din secolul XIX-lea și prima jumătate a secolului XX, documente referitoare la împrumutarea țăranilor ca și relatările referitoare la condițiile de locuit, hrană și îmbrăcăminte, știință de carte și altele, ne putem da seama că marea majoritate a locuitorilor comunei Turceni se găseau în stare de clăcași, fiind obligați să efectueze tot felul de munci deosebit de grele și obositoare pentru ași asigura un minimum de trai de pe o zi pe alta.

Reformele agrare din 1864 nu a reușit să desființeze în fapt relațiile de producție feudale, împrumutarea făcându-se de sus în jos adică în favoarea celor înstăriți. Acest lucru reiese și din faptul că pământul și eliberarea din obligațiile feudale trebuiau plătite cu 133 lei de cei care au primit 11 pogoane, cu 100 lei și 24 parale de cei care au primit câte 7 pogoane și 19 prăjini și cu 17 lei și 30 parale de cei care au primit câte 4 pogoane și 15 prăjini.¹⁵

Prin această reformă agrară moșierimea nu a fost desființată ca și clasă socială, iar țăranii neavând pământ suficient și chiar pe care îl aveau nu reușeau să-l muncească din lipsă de unelte agricole și animale de muncă și astfel neputându-și asigura cele necesare traiului își pierd din nou aceste pământuri care sunt acaparate de cei bogați și țăranii începând cu primi ani de după reformă încep să muncească din nou pe pământurile moșierești, în condițiile dijmei și clăci, cu toate că dijma și claca prin reforma agrară din 1864 fusese desființată.

Conform legii rurale de la 14-26 august 1864, claca este desființată :”pentru de-a pururea și de astăzi voi sunteți proprietari liberi pe locurile supuse stăpâniri voastre” iar legea din 23 aprilie 1865 elibera pe țăranii de sarcinile feudale ca dijma și clacă¹⁶ .

Situația grea în care se zbăteau țăranii îi conduce la mai multe forme de protest culminând cu răscoala țărănească din 1907.

¹⁵ Arhivele statului Târgu Jiu . Reforma Agrară 1864 dosar 5 pag 381-385

¹⁶ Constantinescu –Iași, Emil Condurachi, C. Daicovici și alții, Istoria României, Ed. 1964, vol. 4, pag.378

Deși în comuna noastră răscoala nu a luat proporții așa de mari, totuși suflul răscoalei ajunsese până aicea, a făcut ca masele de țărani să fie agitate, uneori luându-se chiar atitudini fățișe împotriva boierilor ca: nesupunerea la muncă, nerespectarea unor obligații față de boieri etc.

Cu ani în urmă, Zafir Duică în etate de 91 de ani își amintea că țărani se adunau pe furiș, discutau își pregăteau coasele și furcile de fier, se urcau pe dealurile mai înalte să vadă focurile cum ard pe dealurile din alte sate, făceau și ei focuri iar Nița a lui Bălă împreună cu alți oameni au pus foc la clăile cu nutreț al moșierului Dinu Păunescu.

Că agitația țăranilor ajunsese un nivel foarte ridicat explică și faptul că generalul Lambrino trimite de urgență o companie a regimentului 18 Gorj care este cantonată la conacul moșierului Dinu Stolojanu cu misiunea de-a înăbuși orice acțiune a țăranilor împotriva moșierilor din Turceni, Stolojani și Calapăru.

Forța moșierimi a fost întrucâtva diminuată prin reforma Agrară din 1921. Problema exproprierii a unei părți a pământului moșieresc pentru a putea fi dat țăranilor, care lipsiți de pământ nu aveau mijloace de trai necesare ducând o viață grea și nesigură a intrat în dezbaterile cerurilor guvernamentale.

Distribuirea loturilor de pământ s-a târăganat multă vreme, iar pământul a fost răscumpărat cu greu de noi proprietari pe care statul nu i-a ajutat decât în mică măsură.

La reforma din 1921, cei care aveau dreptul să fie împroprietăriți au fost împărțiți în opt categorii:

- 1- invalizi, ofițeri și grade inferioare;
- 2- copii minori ai invalizilor și morți în război;
- 3- preoți și învățători;
- 4- mobilizați în campaniile 1816-1819;
- 5- mobilizați în campaniile 1913;
- 6- copiii celor morți în război;
- 7- agricultori lipsiți de pământ;
- 8- agricultori ce posedau sub 5 ha.

Cu toate că, atât la reforma agrară din 1864 cât și la cea din 1921 o bună parte a comunei noastre au primit pământ prin împroprietărire, totuși problema agrară nu a fost nici pe departe rezolvată iar situația țăranilor se înrăutățea de la o zi la alta.

Situația țăranilor n-a fost rezolvată până în anul 1945 când prin decretul Lege pentru înfăptuirea reformei agrare nr. 186/1945 dată țăranimi de Guvernul Doctor Petru Groza, în comuna Turceni au fost expropriate toate moșiile.

Pământul a fost dat spre împroprietărire următoarelor categorii de țărani:

- țăranilor cu pământ puțin;
- participanților la cel de-al doilea Război Mondial
- văduvelor și orfanilor de război.

Moșierimea a fost desființată ca și clasă.

Moșierii au avut dreptul la expropriere să-și oprească 50 ha din pământul cel mai bun, iar în anul 1949 prin Decretul 83, aceste suprafețe au fost naționalizate și pe ele s-au construit Gospodăriile Agricole de Stat.

Bucuria țăranilor la împărțirea pământurilor moșierești, care s-a făcut fără despăgubiri era nespus de mare. Mulți jucau de bucurie, alții plângeau, se îmbrățișau, îngenunchiau și sărutau pământul îmbrățișându-l.

În acest pământ își puneau toate speranțele de viitor, având convingerea că de acum va fi al lor, al celor ce l-au muncit din totdeauna, dar din păcate n-a fost să fie așa și țărani au fost din nou deposedați de pământ când începând cu anul 1961 s-a trecut la cooperativizarea forțată a agriculturii, prin metode opresive cele mai variate, făcute de activiștii Partidului Comunist Român și Securitate, țărani au fost obligați să se înscrie în Gospodăriile Agricole Colective “ de bună voie și neforțați de nimeni” cu tot pământul ce îl aveau uneltele agricole și animale.

V. Viața comunitară rurală și idealurile naționale.

Încă din primele documente scrise despre localitatea Turceni sau a celor care o alcătuiesc, sunt menționate nume de boieri care, datorită funcțiilor militare sau dregătoriilor care le-au îndeplinit în cadrul divanului țării au primit din partea

Domnitorilor dani în moșii sau li-au întărit prin acte domnești proprietățile pe care le aveau mai înainte la Turceni.

Nume de boieri cum sunt: Dan, Radu, Nan, Stoian, Stănilă, Arcă și mulți alții au jucat așa cum am arătat mai sus, un rol demn de menționat în politica țării pentru îndeplinirea idealurilor naționale. Peste secole ajunge până la noi și se va păstra în veci figura luminoasă a Marelui Vistier Stroichiță Râioșanu din Strâmba, care a stat ani de-a lungul în preajma și ajutorul Marelui Voievod și întregitor de neam care a fost Mihai Viteazul. Ca amintire avem și o frumoasă mănăstire în acest sat ct. a lui Stroichiță Râioșanu.¹⁷

Pentru meritele sale și activitatea ce a desfășurat-o doamna Stanca soția lui Mihai Viteazul a răsplătit pe Stroichiță Râioșanu cu înalte titluri de dregătorie , boierie și averi “pentru credincioasă și dreaptă slujbă cu care a slujit domniei noastre în țară străină”

Mergând în timp trebuie să menționăm participarea unor cetățeni din comuna noastră la mișcarea revoluționară din anul 1921 condusă de Tudor Vladimirescu. Căpitanul de panduri Ion Ioniță Urdăreanu¹⁸ din comuna Urdari, comună vecină cu Turceni, având misiunea să recruteze panduri din satul său și satele vecine este de la sine înțeles că alături de consătenii lui se vor fi înrolat în oastea lui Tudor și mulți din cetățenii din Turceni, dornici să scape și de sub Jugul Otoman și de asuprirea internă. Și astăzi unii cetățeni din comuna noastră poartă numele de “Panduru”.

Este o mare mândrie pentru noi faptul că printre cei care au semnat cu sângele lor actul independenței de la 1878 se numără, așa după cum este consfințit în colecția de documente al Muzeului Militar Central București, caporalii Catrinoiu Apostol și Popescu Dumitru din Gârbov; soldatul Pârvu Ștefan din Strâmba , soldații Călușeru Constantin, Ionașcu Ion, caporalul Zidaru Constantin și soldatul Bălan Ion din Turceni a căror amintire se va păstra mereu în inimile cetățenilor comunei noastre.

În timpul luptelor din primul război mondial pentru apărarea pământului patriei împotriva ocupanților militariști germani pentru salvagardarea unității și integrității

¹⁷ Al. Ștefulescu Gorjul istorie și pitoresc, Târgu Jiu 1906, pag. 213

¹⁸ I. Neacșu, Lista cu numele pandurilor și căpeteniile lor care au participat la răscoală sub conducerea lui Tudor Vladimirescu . București 188, pag 415

teritoriului și au adus o contribuție de seamă și locuitorii comunei noastre prin jertfele pe care le-au făcut cei 122¹⁹ de cetățeni ai comunei noastre căzuți pe câmpul de luptă în diferite localități ale țării sau morți în spitale, în urma rănilor primite sau diferitelor boli contractate în timpul războiului.

Socotim că am fi nedrepti dacă vorbind de contribuția fiilor comunei Turceni la războiul pentru apărarea pământului patriei împotriva ocupanților militariști germani nu am pomeni la loc de frunte numele lui Iancu C. Popilian fiu al comunei Turceni, eroul de la podul Jiului care în ziua de 14 octombrie 1916, a organizat oprirea ofensivei inamice asupra orașului Târgu Jiu.

Iată cum prezintă colonelul în rezervă Pârvu Boierescu în al său jurnal de front acest eveniment: “ În Târgu Jiu se mai găseau doar o parte a locuitorilor orașului, femei, copii și câțiva milițeni bătrâni. Imediat ce s-a răspândit vestea unui atac inamic, toți cei care erau în stare să poarte arme, milițeni, elevi de liceu, țărani și târgoveți luară puștile și muniția ce au putut găsi pe la autorități precum și de la răniți din spitale alergând spre pod, să-și apere orașul și să nu fie ocupat de dușmani. Apărătorii orașului s-au răspândit la pod și spre malul Jiului trăgând spre inamic un puternic foc de baraj care deși dezordonat, dădea impresia unei apărări puternice. Dușmanul surprins de această apărare neașteptată a încercat să treacă Jiul prin alte locuri, prin vaduri. În fața podului o coloană este respinsă prin rafală asurzitoare a puștilor, grupul de milițeni comandat de subcomisarul Popilan. Cu urale milițenii și cercetași se reped pe pod, resping pe dușman care nu mai primise întărituri și îl alungă pe malul celălalt al Jiului. ”²⁰

Ca drept recunoștință o stradă din Târgu Jiu poartă și acum numele acestui erou.

O contribuție deosebit de mare și-au adus fiii comunei noastre în cel de-al doilea război mondial când și au pierdut viața sau în prizoneriat foarte mulți fii ai comunei.

¹⁹ Arhivele Primăriei Comunei Turceni, Fond starea Civilă

²⁰ Al. Niculescu .. Luptele de Jiu Ed. Militară 1970, pag 69-70

VI. Știința de carte

Primele documente care atestă existența învățământului de stat în comuna Turceni datează începând cu anul 1840 și se găsesc consemnate la Arhivele Statului Gorj, Fond Școală Primară de Băieți Târgu-Jiu dosar nr. 7-10 filele: 5, 13, 14, 19, 122 și constau în diferite documente cum sunt : cataloage, scrisori către profesorii Școlii Normale din Târgu-Jiu , tabele cu elevii, bonuri de materiale etc, din care rezultă numele elevilor, ale învățătorilor, materiale ce se învățau în perioada de școlarizare dotarea școlilor și altele.

Din anul 1848 și până în anul 1860 nu s-au mai găsit documente privind învățământul în comuna noastră.

După 1860 apar din nou documente care atestă existența în fiecare sat a unei școli primare în care funcționau 1 până la 4 învățători.

Școlile au funcționat fie în local propriu fie în local încheiate.

Între ani 1924-1926 se construiește școala din centru – satul Turceni, cu 4 săli de clasă și cancelarie care a funcționat până în anul 1972 când se construiește un nou local de școală prin contribuția bănească a cetățenilor, cu 4 săli de clasă, cancelarie, bibliotecă și laborator. În ceea ce privește perioada de școlarizare, din studierea documentelor aflate în arhiva școlilor rezultă că până în anul 1918 ciclul primar se încheia cu 5 clase, între anii 1918-1925, ciclul primar s-a redus la 4 clase, începând cu anul 1926 ciclul primar s-a ridicat la 7 clase.

Ca urmare a Decretului din 3 August 1948, când învățământul elementar de 7 clase devine gratuit și obligatoriu, pe teritoriul actualei comune Turceni iau ființă 2 școli elementare cu 7 clase: una în Turceni de Sus ce cuprindea elevi din satele

Turcenii de Sus, Jilțu, Stolojani și alta la Gârbov ce cuprindea elevii din satele Gârbov, Vale Viei, Strâmba și Murgești.

Ca urmare a măririi efective de copii , pentru asigurarea obligativității învățământului, în anul 1961 se înființează alte 2 școli elementare, una în satul Turcenii de Jos, și alta în satul Strâmba. Până în anul 1957 Școala din Strâmba a funcționat într-un local vechi. Prin contribuția bănească a cetățenilor satului în anul 1958, a fost dat în folosință un nou local de școală cu 2 săli de clasă și cancelarie, tot în acest sat în anul 1973 s-a dat în folosință un alt local de școală cu 4 săli de clasă, cancelarie, laborator și bibliotecă.

În fiecare sat component a comunei s-a manifestat o grijă permanentă pentru asigurarea spațiului de școlarizare, numărul elevilor crescând foarte mult în special după anul 1972 când în comuna Turcenii începe să se construiască Termocentrala și vin din alte zone foarte mulți muncitori cu familiile lor.

În această perioadă se mai construiește o școală în satul Gârbov și una în satul Murgești.

În cadrul procesului de urbanizare al comunei, din fondurile centralizate ale statului în anul 1975 s-a dat în folosință o modernă creșe-cămin-grădiniță cu o capacitate de 350 de locuri în satul Turcenii centru având 5 posturi de educatoare.

Pentru a asigura nevoia tot mai mare de cadre calificate necesare marelui obiect energetic care este Termocentrala Turcenii în anul 1982 a luat ființă un Liceu cu profil energetic. Până în anul 1986 liceul a funcționat într-un spațiu improvizat în barăcile în care inițial a funcționat organizarea de șantier a Termocentralei.

În anul 1986 din fondurile statului s-a dat în folosință un modern local pentru Liceul Industrial având 22 săli de clasă, internat, cantine, laboratoare, ateliere, birouri, etc. Acest liceu s-a transformat în Grup Industrial Energetic care avea cursuri de zi, serale și fără frecvență mai funcționează o școală profesională și una de maiștrii toate cu profil energetic ce au menirea de a asigura cadrele calificate necesare Termocentralei Turcenii.

La data actuală situația învățământului se prezintă astfel:

- învățământul preșcolar care cuprinde 7 grădinițe cu 311 copii, unde își desfășoară activitatea 14 cadre didactice educatoare și 4 angajați ca personal auxiliar.
- învățământul primar și gimnazial cuprinde 6 școli cu clasele 1-8 unde învață 1339 elevi și își desfășoară activitatea 82 cadre didactice cu pregătire superioară și medii.
- învățământul liceal “Grupul Școlar Energetic” în care învață 449 elevi din comuna noastră și din comunele limitrofe fiind îndrumați de 52 cadre didactice.
- Învățământul profesional și de ucenici are 7 clase de școală profesională , 3 de ucenici și 2 clase de maiștrii.

VII. Activitatea culturală.

Pe lângă activitatea de învățământ în comuna noastră se desfășoară și o bogată activitate culturală fie prin cele două cămine culturale din comună, fie prin unitățile de învățământ.

O amploare deosebită a luat activitatea culturală după anul 1986 când în satul Turceni, viitorul centru urban, s-a dat în folosință o modernă casă de cultură cu o capacitate de 450 de locuri și numeroase alte dependințe.

La această casă de cultură își desfășoară activitatea formații artistice cum sunt: teatru, dansuri , soliști vocali, instrumentiști etc.

Cu toate acestea trebuie să apreciem că activitatea culturală în cadrul comunei noastre nu s-a ridicat însă la nivelul bazei materiale de care dispunem și a disponibilităților umane pe care le avem.

Locuitorii comunei noastre sunt abonați la diferite publicații locale și centrale pe care le citesc și le comentează cu plăcere. Se poate afirma, fără frica de a greși, că fiecare locuitor al comunei dispune de aparate radio, televizor, televiziune prin cablu și alte mijloace de culturalizare.

În cadrul Casei de cultură funcționează o bibliotecă publică cu peste 10000 de volume .

În localitatea Turceni și în special în satul de centru , viitorul oraș după anul 1972, s-au creat și o serie de facilități pentru sport și turism. Astfel pe raza comunei Turceni există un stadion și o echipă de fotbal “Energia Turceni” în diviza județeană. Fiecare unitate școlară are amenajat câte un teren de sport, în cadrul Liceului există și o sală de sport, la centrul comunei există o discotecă privată cu o capacitate de 100 locuri.

În localitatea Turceni există și 4 parcuri și mai multe locuri amenajate pentru petrecerea timpului liber de către copii și adulți.

VIII. Activitatea sanitară.

Despre o asistență sanitară organizată pentru locuitorii comunei Turceni se poate vorbi încă din anul 1924 când i-a ființat circumscripția sanitară Turceni care-și desfășura activitatea pe o rază de peste 40 km.

La început circumscripția a funcționat în localuri închiriate iar din anul 1936 și până în anul 1981 a funcționat într-un local propriu. În anul 1981 în satul de centru Turceni s-a dat în folosință un modern Spital ce deservește astfel atât localitatea Turceni cât și locuitorii din comunele învecinate. Având secții de interne, chirurgie, ginecologie, ortopedie, raze și altele, fiind încadrat cu medici și cadre medii bine pregătite.

Începând cu data de 15 ianuarie 1971 s-a înființat și funcționează și astăzi un spital de psihiatrie cu o capacitate de 200 locuri. Spitalul a fost amenajat și funcționează în fostul bloc de locuințe al Stației Radio Craiova.

Pe lângă cele 2 spitale funcționează 3 farmacii și 2 cabinete stomatologice.

Asistența medicală în comună este asigurată la data actuală de 15 medici, 45 cadre medicale cu pregătire medie și 84 angajați ca personal auxiliar. Tot în incinta spitalului își desfășoară activitatea 5 medici de familie.

Și activitatea ce se desfășoară pe linie sanitară în cadrul localității și în special în centru demonstrează că acesta se apropie cu pași repezi pentru a deveni un centru urban.

IX. Tipuri de activități industriale, agricole și comerciale desfășurate în localitatea Turceni

Centrala Termoelectrică Turceni. Așa după cum se cunoaște pentru făurirea unei economii moderne desfășurate armonios o importanță esențială o are creșterea susținută a bazei energetice și a energiei electrice. Având în vedere acest deziderat, consiliul de miniștri prin hotărârea nr 778 din 11 iulie 1972, a stabilit amplasarea Termocentralei în comuna Turceni cât și programul de măsuri privind începerea lucrărilor de execuție a acestui obiectiv cu o putere de 2400MW. În stabilirea amplasamentului Termocentralei Turceni, s-a ținut cont de posibilitatea valorificării lignitului din Bazinele Motru și Rovinari și existența apei necesare procesului de răcire, termocentrala fiind amplasată la confluența Jițului cu Jiul.

Construcția Termocentralei Turceni a început în toamna anului 1972 cu lucrările inerente de organizare de șantier, organizare tehnologică iar în martie 1973 s-au atacat lucrările de bază ale obiectivului propus.

Dacă la început lucrările s-au demarat cu un număr de 28 muncitori în anii 1978-1989 perioada de vârf în construcția obiectivului, număr angajaților a ajuns la 4680 salariați. Construcția Termocentralei s-a terminat în linii mari în anul 1982, rămânând doar la cele 7 grupuri energetice din cele 8 planificate.

De remarcat faptul că cea mai mare parte dintre salariații care au concurat la realizarea acestui obiect tehnologic au fost din comună sau din comunele alăturate, (63%) și numai 37 % au fost din alte zone ale țării.

Pentru asigurarea forței de muncă calificată necesară construcției și exploatării Termocentralei Turceni, a fost necesară o muncă permanentă de investigare, de reprofilare a localnicilor care urmând cursuri de calificare și recalificare au ajuns

cadre valoroase, utile procesului de producție, un număr dintre acestea fiind promovați în funcții de răspundere unde își fac datoria dând dovadă de o bună pregătire profesională.

Trebuie evidențiat faptul că o dată cu începerea construcției Termocentralei de la Turceni mulți dintre cei plecați cu ani în urmă pentru a găsi un loc de muncă, se întorc acum acasă și se angajează la Termocentrala Turceni practicând meseriile învățate sau recalificându-se în meserii cerute de acest obiectiv.

Trebuie reținut faptul că la Termocentrala Turceni sau prevăzut și în cea mai mare parte s-au realizat cu succes o serie de premiere pe partea de construcții care au întrunit calificative la superlativ după cum urmează:

- patru coșuri de fum cu înălțimea de 280 de metri, executate prin metoda glisării din beton armat, prima lucrare executată în țara noastră și a treia în lume
- 8 turnuri de răcire a apei cu capacitatea de răcire a apei de 42000 mc/h, înălțimea de 115 m prin metoda “cofragului pășitor în hiperbolă”.

În luna iulie 1978 s-a realizat cuplarea la sistemul energetic național a primului agregat energetic de 330 MW.

La data actuală Societatea Electrică Turceni are 1122 angajați.

Întreprinderea de Rețele Electrice Turceni.

Ținând cont de dezvoltarea rapidă a comunei Turceni prin construcția celei mai mari termocentrale din țara noastră conducerea Întreprinderii de Rețele Craiova a luat inițiativa de a înființa în comuna noastră un centru de rețele electrice care prin atribuțiile ce le are deservește comuna Turceni precum și un număr de 7 comune învecinate cu comuna noastră. La înființarea ei în anul 1976, activitatea se desfășura sub conducerea unui maestru având încadrați 17 muncitori electricieni, 2 șoferi și 3

casieri care încasează valoarea energiei electrice la peste 10000 de consumatori casnici și 450 consumatori din sectorul de stat și cooperatist.

Stațiunea pentru mecanizarea agriculturii.

Stațiunea pentru mecanizarea agriculturii Turceni a luat ființă în 1971 prin HCM din 1970. Scopul creării stațiunii pentru mecanizarea agriculturii a fost o mai bună deservire a unităților cooperatiste, introducerea mecanizării în fermele zootehnice. Dotarea tehnică a stațiunii a crescut de la an la an astfel că în anul 1991 când s-a privatizat dispunea de peste 100 tractoare și diferite mașini agricole cu care se făceau cele mai complexe lucrări agricole.

La data actuală SC Agromec SA specializată în lucrări agricole specializate mai are 22 de angajați.

Întreprinderea Agricolă de Stat. A luat ființă în comuna Turceni în 1972, având terenurile agricole pe teritoriul a 10 comune însumând o suprafață de 4868 ha. Întreprinderea a avut 5 ferme, după anul 1990 s-a lichidat activitatea.

Cooperativa Agricolă de Producție. Pe raza comunei Turceni, începând cu anul 1961, au funcționat două Cooperative Agricole de Producție: una în satul Turceni, având la înființare 212 ha teren cu un număr de 132 familii și alta în Gârbov având la înființare 300 ha și 161 familii. Până la sfârșitul anului 1962 întreaga suprafață a fost colectivizată și toți cetățeni au devenit cooperatori.

Trebuie remarcat faptul că până în anul 1972, în cele două cooperative de producție numărul de brațe de muncă era excedentar, după anul 1972, numărul brațelor de muncă a scăzut vertiginos, marea majoritate a bărbaților dar și femeii încadrându-se ca muncitori la Termocentrala Turceni sau unități adiacente precum și la exploatarea miniere Rovinari, Motru și Mătăsari.

Trebuie să remarcăm faptul că dacă la început oameni sau lăsat cu greu și în urma unor mijloace represive sau înscris în cooperative de producție, în timp, s-au deprins cu munca în colectiv și este de apreciat faptul că cele două cooperative de

producție de pe raza comunei Turceni a fost unele din cele mai bogate din județul Gorj având producții agricole foarte bune, sectoare zootehnice puternice contribuind cu mari cantități de produse agrozootehnice. Ulterior cele 2 cooperative sau unificat.

Deși membri cooperatori erau foarte harnici muncind foarte mult, plata muncii era foarte mică în raport cu efortul depus, poate de aceea în anul 1990 când s-a trecut la lichidarea cooperativei agricole de producție membrii cooperatori sau bucurat foarte mult primindu-și pământurile înapoi.

Activitatea Cooperăției de Consum.

Cooperativa de Consum Turceni, organizație de masă obștească cu multiple activități economice și-a dezvoltat ani de ani baza tehnico-materială. Organizate pentru schimbarea de mărfuri dintre sat și oraș și pentru satisfacerea nevoilor de prestații de servicii ale populației din localitate, Cooperativa de Consum din Turceni a avut peste 15 unități comerciale și de alimentație publică. Prin aceste unități comerciale ce desfăceau către populație un volum de mărfuri care an de an au sporit de peste 11% și sau diversificat în funcție de schimbările intervenite după 1972 în structura cereri de consum a populației. Acestea, oglindesc în primul rând ridicarea nivelului calitativ al populației din Turceni după anul 1972 pe baza creșterii puteri de cumpărare a acestora și în al doilea rând preocuparea factorilor de răspundere pentru satisfacerea nevoi de consum a populației în creșterea numerică după anul 1972.

Prin Cooperăția de Consum populația este tot mai bine aprovizionată cu mobilă, aparatură electronică și materiale de construcții.

Cooperăția de Consum Turceni a organizat în perioada 1972-1978 și-o puternică rețea de unități de producție către populație.

Astfel s-a organizat un atelier de reparații radio-televizoare, croitori, coafuri, cizmărie, atelier foto, rame și geamuri, sifonări etc; unități care au reușit să satisfacă în mare măsură a cererea de serviciu a populației. Începând cu anul 1976 cooperativa de consum a dat în funcție o modernă fabrică de pâine cu o capacitate de 15t în 24 de ore care a asigurat aprovizionarea cu pâine a populației din Turceni și localitățile învecinate.

Trebuie menționat faptul că în această perioadă Cooperația de Consum avea peste 150 de angajați calificați în diverse meserii. Majoritatea unităților cooperației își desfășura activitatea la parterul blocurilor construite.

Prin întreaga sa activitate cooperativa s-a adus o contribuție de seamă la creșterea germenilor care vor duce la urbanizarea localității în special a satului de centru.

Activitatea cooperației de consum Turceni este în continuă creștere până în anul 1977, după care activitatea acesteia începe să scadă, locul ei fiind luat sau funcționând în paralel cu unități ale Ministerului Comerțului Interior, cooperația ne mai putând face față creșterii numerice a populației și cerințelor de consum tot mai mari și diversificate. Astfel s-au înființat 7 unități alimentare a căror formă de utilizare este autoservirea, două unități nealimentare, trei unități de alimentare publică și numărul acestora a crescut de la an la an.

Pe lângă unitățile cooperației de consum și a comerțului de stat începând cu anul 1976, pentru satisfacerea cerințelor de consum tot mai mari ale populației mai apar și alte unități cum sunt; un magazin gostat, o unitate agro-coop, două unități al ILF Gorj, un depozit de combustibil, materiale de construcții și multe altele.

În satul de centru Turceni s-a organizat și funcționează zilnic o piață prin care oameni se aprovizionează cu cele necesare consumului zilnic.

Toate acestea demonstrează că localitatea Turceni se îndrepta cu pași repezi și siguri spre urbanizare.

Cooperativa de Credit. Începând din anul 1975 în satul de centru Turceni i-a ființat Cooperativa de Credit, unitate obștească cu caracter economic, constituită prin asocierea din inițiativă proprie a locuitorilor în scopul de a ajuta membrii asociați cu împrumuturi în vederea satisfacerii unor nevoi materiale.

Cu ajutorul împrumuturilor primite de la Cooperativa de Credit mulți cetățeni s-au reparat locuințele și anexele gospodărești sau au cumpărat bunuri de folosință îndelungată; televizoare, mașini de cusut, aragaze, frigidere, mobilă etc.

Tot în această perioadă în comună ia ființă **CEC** unde cetățenii pot să-și depoziteze economiile pentru a-și asigura o viață liniștită la bătrânețe, localitatea mai făcând un pas spre urbanizare.

În perioada 1981 – 1985 comuna cunoaște o puternică dezvoltare prin intrarea în funcțiune a întregii capacități a Termocentralei (7 grupuri).

În paralel cu industrializarea o atenție deosebită se acordă agriculturii atât în sectorul vegetal cât și animal punându-se un accent deosebit pe conservarea și ameliorarea fondului funciar, mărirea suprafețelor irigate și amenajări funciare, mecanizarea complexă a tuturor lucrărilor.

Prin decretul nr 461 din 17 decembrie 1977 se aprobă schița de urbanizare a localității prin care o atenție deosebită este acordată localității Turceni, viitorul oraș ale cărei elemente de urbanizare au început să apară din 1972 când au început lucrările termocentralei. Densitatea de locuire a crescut de la 14 locuitori la ha în 1965 la 52 locuitori la ha în 1972. Având în vedere creșterea demografică, începând cu anul 1972 s-au ridicat probleme legate de asigurarea spațiului de cazare și a dotărilor necesare.

Pentru aceasta, pe baza detaliului de sistematizare s-a trecut la realizarea unui număr de apartamente necesare pentru salariații Termocentralei Turceni dar și pentru alte sectoare de activitate. În momentul de față în Turceni există 44 de blocuri și peste 1400 apartamente.

O dată cu construcția locuințelor s-au realizat rețele tehnico - edilitare de alimentare cu apă, canalizare, alimentare cu energie termică și energie electrică.

Importante îmbunătățiri au fost aduse comunicațiilor rutiere, drumurilor județene dar și cele comunale care au fost asfaltate asigurându-se în acest fel transportul personalului la locul de muncă. De asemenea în anul 1976 localitatea devine nod de cale ferată. Se construiește o modernă gară și se construiește calea ferată ce leagă Turceni de Filiași și de principalele bazine minere din Rovinari și Mătăsari.

Toate aceste dotări și altele care nu au putut fi evidențiate aici au dus la îmbunătățirea aspectului urbanistic al localității și la creșterea standardului de civilizație a localității de pe aceste meleaguri.

După anul 1990 dotările edilitar gospodărești cresc în mod rapid iar sectorul privat devine preponderent în comerț și servicii.

Pe dat de 18.11.1999 se dă în folosință un nou și frumos local pentru Primăria Turceni. Tot începând cu anul 1999 încep lucrările la rețeaua de alimentare cu gaze naturale, astăzi extinzându-se la 76,9 km, la rețea fiind racordate peste 1000 apartamente și 300 gospodării individuale.

La această dată există peste 42 de unități comerciale și de alimentație publică privată. Tot ca dotări realizate după anul 1990 sunt și Administrația Publică Turceni care asigură serviciile publice pentru 8 comune, Agenția de Formare și Plasare a Forței de Muncă care deservește un număr de 6 comune.

Tot ca servicii publice sa mai înscrie SC Acasalterm SRL Turceni, Serviciul de Poștă , Oficiul Comercial RomTelecom are în dotare o centrală telefonică ce deservește cetățenii, Dispensarul Veterinar, Ocolul Silvic, Stația de Distribuire a gazelor naturale.

Toate aceste realizări pe care le-am prezentat succint aici și altele care nu au fost prezentate au făcut ca satul de centru Turceni să ia tot mai mult aspectul unei localități urbane și astfel visul din totdeauna al cetățenilor de a deveni oraș a devenit realitate.

Pe data de 30.03.2003 Consiliul Local Turceni organizează referendumul pentru consultarea cetățenilor privind declanșarea procedurii de trecere a localității de la rangul de localitate rurală la rangul de localitate urbană și declararea ca oraș a acesteia. În lista pentru referendum au fost înscrise un număr de 5096 persoane. La vot au participat 3361 persoane din acestea 3249 și-au exprimat acordul pentru declararea orașului Turceni.

Prefectura Județului Gorj prin adresa nr. 1936 din 31.03.2003 transmite Guvernului României propunerea de organizare ca oraș a comunei Turceni din județul Gorj, avizată de comisia tehnică de amenajare a teritoriului și urbanism și aprobată de comisa Județeană consultativă.

Conform acestor documente orașul Turceni urma să fie alcătuit din satele Turceni și Jilțu și sate ce aparțin orașului: Murgești, Gârbov, Valea Viei și Strâmba.

Transformarea comunei în oraș a devenit oficială pe data de 7 Aprilie 2004 în baza Legii 83 pe 2004 adoptată de Parlamentul României.

Pe data de 15 mai 2004 în prezența reprezentanților Parlamentului, Guvernului, Consiliului Județean, Prefecturii Gorj cât și cu participarea unui numeros public al localității a avut loc festivitatea de declarare a Turceniului ca oraș.

La festivitate au luat cuvântul reprezentanții instituțiilor amintite mai sus care au felicitat Consiliul Local, Primăria și pe locuitorii localității pentru eforturile depuse ca localitatea să poată deveni oraș.

În cuvântul său d-l Prefect Toni Greblă a spus ”prin proiecte bine gândite și angajarea socială a cetățenilor Turceni își va continua procesul de dezvoltare urbană, de deschidere europeană, de emancipare civică, va deveni un oraș inconfundabil în șirul localităților active, în plină dezvoltare economică situate de-a lungul Jiului”.

Festivitățile prilejuite de acest eveniment au durat până noaptea târziu încheindu-se cu un minunat foc de artificii care a marcat din plin bucuria cetățenilor pentru visul îndeplinit.

ANEXA NR.1

1499 (7007) (fără lună, zi și indicația locului)

Radu Vodă confirmă lui Vâlcu cu frații și alora stăpânire la Gura Jilțului din Câmpul Turcilor (azi Turceni) de moștenire.

Cu mila lui Dumnezeu, Io, Radul Voevod și Domn a toată Țara Românească fiul marelui și bunului Vlad Voevod, dă Domnia Mea această poruncă a Domniei Mele slugilor Domniei Mele Vâlcu cu frații săi anume Dadul și Lumot și Dan și cu fiii lor, și lui Stănilă cu frații săi Stan și Pătru și Dragomir și Stănilă (rupt) cu fiii lor, și lui Mânea cu fratele său Stoian și cu fiii lor pentru ca să le fie lor ... și Gura Jilțului din Câmpul Turcilor toată pentru că le este bătrână și dreaptă moșie și moștenire ... și Vâlcul și Dadul și Ion și Dan la Gura Jilțului o parte și Slav cu frații săi, ... două părți... iar Mânea și fratele său Stoian ... o parte ... și Stănilă cu frații săi... două părți ...

Pentru aceasta le-am dat și Domina Mea ca să le fie moșie și ohabă lor și fiilor lor și nepoților și strănepoților lor și fiecărui dintre dânșii s-ar întâmpla moartea mai întâi moșia să nu se vândă, ci să fie celor rămași și de către nimeni nezăticnită după porunca Domniei Mele. Mărturii jup Barbu al Craiovei ... jup Pârvul mare Vornic, jupân Staicu logofăt ... Dragomir Stolnic și cu Stanciul Gramatic am scris ... 7007

ANEXA NR. 2

16 noiembrie 1530 (7039) București 1

Vlad Vodă confirmă Mănăstirii Tismana stăpânire peste satul Turceni dăruit de Pârvul Banul Craiovei la 1528.

Cu mila lui Dumnezeu, Io Vlad Voievod și Domn a toată Țara Românească fiul bunului și prea marelui Vlad Voievod, dă Domnia Mea această poruncă a domniei Mele Sfintei Mănăstiri Arhimandria Tismana pentru ca să-i fie satul anume Turcenii toți pentru că i-a dăruit (adăogat) răposatului jupân Pârvul Banul pentru ca să-i fie moșie și ohabă, și călugărilor spre hrană, Sfintei Mănăstiri spre întărire, iar Domniei Mele spre veșnică pomenire și de către nimeni neclătită după cuvântul Domniei Mele. Iată și mărturii punem Domnia Mea; jup. Drăghici Vornic și jup. Teodor logofăt și jup. Șerban mare Vornic și jup. Vlpcsan mare Logofăt și Radul Vistier și Drăghici spătar și Udriște Paharnic și Danciul Comis și Staico stolnic, și jup. Staico Sântescul mare Postelnic.(Am) scris în orașul București eu Nan Gram. Luna Noiembrie 16 zile în anul 7039. Inpr. Giura Logofăt.

ANEXA NR.3

24 Aprilie 1538 (7046)

Radul Vodă Paisie confirmă lui Stoian cu fiii și altora stăpânire peste părțile lor de moșie de la Gura Jițului din Câmpul Turcilor, Trestioara, Ceplea, Petrari.

Cu mila lui Dumnezeu, Io Radul Voievod și domn a toată Țara Românească fiul marelui și prea bunului Radu Voievod dă Domnia Mea această poruncă a Domniei Mele slugilor Domniei Mele anume Stoian cu fiii săi și Stănilă cu frații săi și Pătru cu fiica sa Stoica și Stănilă cu fiii săi (rupt), Dragomir, Vlad și Stanciul și Stănilav și Stan și Slav pentru ca să fie moșie la Gura Jilțului din câmpul Turcilor din jumătate o jumătate și la Petrari jumătate pentru că le sunt bătrâne și drepte moșii de moștenire; iar, după aceea au avut pâră înaintea Domniei Mele cu Turceanul, și așa pâră Turceanul înaintea Domniei Mele că nu au acei oameni ce sunt scriși mai sus nici un amestec cu acele moșii mai sus zise. La aceasta, Domnia Mea am căutat și am judecat cu toți cinstiții dregători ai Domniei Mele și am dat Domnia Mea lui Stoian și lui Stănilă cu frații săi 12 boieri ca să jure pe aceste mai sus zise moșii, pe toate și au jurat înaintea Domniei Mele. Pentru aceasta le-am dat și Domnia Mea lui Stoian cu fiii săi și lui Sănilă cu frații săi moșie și ohabă; lor și fiilor săi și nepoților și strănepoților lor și de către nimeni neclătită după cuvântul Domniei Mele.

Iată și mărturii am pus Domnia Mea, jup. Șerban Mare Ban al Craiovei și jup. Vintilă fost Vornic și jup. Staicu mare Vornic și Vlaicul mare Logofăt și Udriște Vistier și Stroe Spătar și Stan Paharnic și Barbul Comis și Dragul Stolnic și Badea al Izvoranului mare Postelnic, Ispr. Radu Portaru s-a scris luna aprilie 24 zile în anul 7046.